

מאוצרות הפרשה

התחדש במעשה זה? וכי תנאים אחרים לא הרבו לספר ביציאת מצרים? והאמוראים, כדוגמת אביי ורבא לא סיפרו, והגאונים, והראשונים, והאחרונים? הלא כל יהודי מספר ביציאת מצרים כל הלילה! מה הרבותא במעשה זה? באר מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל: הנה כשנתבונן מעט בגאולת מצרים נראה, שכלל ישראל במצרים היו שקועים במ"ט שערי טומאה, עוד רגע קט והיו נכנסים לשער הני, כמעט אבודים. אם כיום אנו רואים יהודי שקוע במ"ט שערי טומאה, ודאי היינו מתיאשים ממנו. אומרים: רשע מרושע הוא זה, אין לו כלל סכוי להנצל. אבל את בני ישראל במצרים הציל הקב"ה מתוך מ"ט שערי הטומאה, והעלם לדרגה העילאית של מתן תורה, שם פסקה וזוהמתם. היכן מצוי בפסח אותו כח מופלא ההופך את האדם ומשנה אותו מן הקצה אל הקצה? אומר בעל ההגדה: התבונן נא במעשה עם אותם תנאים ותראה כיצד יכול יהודי להשתנות מן הקצה אל הקצה! התנא הראשון המוזכר כאן הוא רבי אליעזר. רבי אליעזר היה בן עשירים. עד גיל עשרים ושמונה לא למד מאומה ולא ידע אפילו ק"ש וברכת המזון, וממנצב כזה צמח והיה ל"רבי אליעזר הגדול". התנא השני הוא רבי טרפון. במסכת כלה (סא,א) מסופר שהיה עשיר גדול, בעל נכסים מרובים, שבדרך הטבע אמורים לגרום לבעליהם טירדה מרובה. אך למרות רכושו הרב, לא חשב על כלום מלבד תורה, וצמח להיות רבי טרפון. התנא השלישי – רבי יהושע בן חנניה. הגמרא (ברכות כ"ח) מספרת שרבן גמליאל נכנס לבקר וראה שקירות ביתו שחורים. אמר לו: "מכתלי ביתך ניכר שפחמי אתה". העניות היתה זועקת מהקירות. קירות שחורים!! היום אפילו עני מרוד, קירות ביתו צבועים בצבע לבן עם מעט לכלוכים, אבל קירות ביתו של רבי יהושע בן חנניה היו שחורים מרוב עוני. ומתוך נסיון העוני הוא צמח להיות רבי יהושע בן חנניה. התנא הרביעי – רבי עקיבא. עד גיל ארבעים לא קרא ולא שנה. כולם לעגו לו. אשתו הציעה לו ללכת לחידר ללמוד א"ב, אך הוא אמר – "אני מתבייש ללמוד עם ילדים קטנים". מה עשתה אשתו? לקחה חמור שהיה לו שקע בגב, שמה עליו אדמה, וזרעה צמחים, הוציאה את החמור עם הצמחים לרחוב, וכולם התפעלו – ראית פעם חמור עם גינה מהלכת?... ביום הראשון יצאו כל תושבי האזור לראות את הפלא הגדול, ביום השני יצאו חצי, ביום השלישי אף אחד לא יצא. אמרה לו: "כך יהיה גם איתך כשתלך ללמוד בחידר: ביום הראשון כולם יצחקו עליך, ביום השני פחות, ביום השלישי פחות, ולאחר שבוע יתרגלו ושוב לא יצחקו". והנה, גם אדם שמתחיל ללמוד תורה בהיותו ילד, בקושי גומר את הש"ס, אבל לדעת את כל הש"ס, בבלי וירושלמי, כשבגיל ארבעים הוא לא יודע לקרוא ולכתוב – כלום יש לו סיכוי? אבל ר"ע – כנגד כל הסכויים – צמח והתעלה, עד שהגיע למדרגה שמשנה רבנו היה מתקנא בו! האחרון – רבי אליעזר בן עזריה. בימינו, כדי להיות חבר מועצת גדולי התורה צריך להיות מנימוס בגיל 75. פחות מגיל 75 – הוא בכלל לא מעומד. והנה יושבים גדולי הדור. התנאים הקדושים ענקי הרוח – רבי יהושע, ר"ע, ר"ג, כולם יכולים להיות נשיאים, אולם אף אחד לא זוכה שימנהו לנשיא ישראל, את מי לוקחים כנשיא? בחור בן 18 – רבי אלעזר בן עזריה. כנגד כל הסיכויים, כנגד כל ההסתברויות, רבי אלעזר בן עזריה מקבל את המינוי המכובד. זהו הלימוד שבא בעל ההגדה ללמדנו: רצונך לראות "מעשה"? הבט בכל התנאים האלה, איך עליך להרבות בסיפור יציאת מצרים. ואם תשאל, היכן מצאנו את הכח הזה לצאת ממ"ט שערי טומאה ותוך חמשים יום להגיע למתן תורה? – זה תלמד מה"מעשה" עם אותם תנאים, אשר ממוצב הנראה בלתי אפשרי צמחו והגיעו למדרגתם המופלאה. זה לא סתם מעשה. טמון בו מוסר השכל עבורנו, אודות כח הפסיחה והדילוג שיש לכל יהודי בכל מצב שהוא נמצא. אין יהודי – אפילו כזה הנמצא בשפל המדרגה – שאינו יכול לצאת ממ"ט שערי טומאה ולהגיע למ"ט שערי קדושה. (רבי גואל אלקריף, כל הפירושים נלקטו מהגש"פ דורש טוב)

ליל הסדר – הזדמנות לאגור 'קופסאות שימורים' של אמנה

ליל פסח מכונה ליל שמורים, והרבי מויזניץ התבטא על כך: "ליל שמורים – ניתן לארוז קופסאות שמורים מן הלילה הזה...". למה ירמוזון מלותיו? בליל הסדר יושב אב עם בנו ומספר לו: "הקב"ה אמר שיביא ארבה ובלילה אחד הגיעו מיליארדי פריטים של ארבה, כסו את כל ארץ מצרים ואת עין השמש... דע לך, ילדי, לה' יש כח לעשות הכל!". אלא, שיום אחרי פסח הוא מוצא את עצמו בחובה של שלושים אלף שקל. הוא יושב בבית ואומר לאשתו: "אל תשאל. הסתכנו. אנחנו באוברדרפט של שלשים אלף שקל. מי יכסה לנו את זה?!". או אז בא הילד הקטן ואומר: "אמש הקרני אבא את ההלל... הוא סיפר לי שהקב"ה כסה את כל הארץ בארבה. אבא, אתה יודע שהוא יודע לכסות גם אוברדרפט?!". כך אמר גדעון למלאך: "אמש הקרני אבא את ההלל... (רש"י שופטים ו,ג) אבי המחיש לי איך יכולים אנו לקחת את נסי מצרים ולהרגיש אותם בחוש במשך 24 שעות ביממה. הוא הראה לי כיצד אפשר להעביר את הדברים מאמונה שכלית לאמונה חושית. נמצא, אפוא, שאמונה זו שאנו מעבירים הלאה לדורות הבאים בלילה זה צריכה לשאת אפי שונה – בסיפור יציאת מצרים כשאנו מספרים לילדים שהקב"ה העביר אותנו בים, נתן לנו מן במדבר ארבעים שנה, וכל בוקר מציאנו ליד הפתח בדיוק את כל צרכינו, וכשאנו מתפעלים מכך ששישים ריבוא יהודים מקבלים כל אחד לפי אכלו, הדברים אינם נותרים בגדר סיפור היסטורי בעלמא, אלא מיד מעבירים לחיי היום יום: אמת, הממשלה 'סוגרת את הברזים' ואיום רציני מרחף על עולם התורה, אך אנו אומרים לילדים: הקב"ה התמודד עם מלך כמו פרעה, הוא הוציא אותנו למדבר, ושם לא היה משרד האוצר, לא היה מי שיפתח ויסגור ברזים, לא היו קצבאות זקנה או בטוח לאומי, אלא אך ורק הקב"ה, ומי שנותן חיים יתן גם מזונת! ליל הסדר הוא הזדמנות לאגור 'קופסאות שימורים' של אמנה בקב"ה, שיוזן אותנו במשך כל השנה, אלא שצריכים אנו לעבוד על עצמנו שהאמונה בו יתברך לא תהיה רק בשכל, אלא נעליח להעביר אותה לאמונה חושית, ומי שמתכוון לעשות זאת יזכה בעזרת ה' ל"בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל". (רבי ברוך רוזנבלום)

כלנו מסבין יש התמהום: מפני מה תיקנו לשתות את כוסות היין ולאכול את כזית המצה באופן של הסבה. הן לכאורה הרבה יותר מתאים לכן חורין לאכול את המצה ולשתות את היין כשהוא יושב זקוף על כסאו, באופן שהיין לא ישפך ולא יפלו פירורים מהמצה... ביאור נפלא בענין אמר מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל: בליל הסדר על האדם לעשות סדר בסדרי העדיפויות שלו. הקב"ה גאל אותנו ממצרים כדי שנעבוד את עבודת ה', לא כדי שנאכל מצות ונשתה יין. לכן, גם בלילה הזה יש לנו אמנם 'שלחן עורך', אוכלים סעודת חג, אבל הישלחן עורך נקבע בסוף ה'סדר' ועל פי רוב האכילה נעשית במהירות. את רוב הלילה הנו משקיעים בחלק ה'מגיד', מרבים בסיפור יציאת מצרים, מדברים דברי תורה, ולא עושים עסק מהסעודה. וכמה מראה האדם שאת האוכל הוא מעריך פחות? יש כלל: מי שמתקרב לדבר – סימן שהדבר חשוב לו ונצרך לו ביותר. אם אדם מתכופף ממוקמו ומתקרב אל האוכל – בידוע שהאוכל חשוב בעיניו יותר מדברים אחרים. בתקנת ההסבה בליל הסדר רמזו חז"ל לכל יהודי: אתה אל תתקרב לאוכל, אל תשפיל את ראשך לכונו, אלא תשב בהסבה ואת האוכל תביא אליך. כך תדע שהגן בן חורין אמיתי בנקודה זו של קיום המצוות. (רב נח אלקריף)

מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע וכו' מעשה זו הנו המשך לנאמר קודם לכן – "וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח", ומספר בעל ההגדה מעשה באותם תנאים שהאריכו בסיפור יציאת מצרים. ורבים הקשו, מה

הדרך להילחם ביהודים – להציגם כמושחתים

יִרְעוּ אֶתְנוּ הַמְצָרִים וְיַעֲנוּנוּ, וְיִתְנוּ עָלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה. (כ"ו, ו')

יש לתמוה מעט על לשון הפסוק: 'יִרְעוּ אֶתְנוּ הַמְצָרִים וְיַעֲנוּנוּ' – הלא לכאורה, יותר היה ראוי לכתוב: 'יִרְעוּ לָנוּ הַמְצָרִים'?

תשובה לשאלתנו, נמצא בעקבות המעשה הבא: שלהי שנת ה'תרנ"ד. 1894 למניינם. סביב השולחן במטה הכללי של צבא צרפת ישבו ראשי מחלקת המודיעין הצרפתי. ראש המודיעין כינס אותם בדחיפות רבה. ניחושים רבים עלו על עילת הכינוס, אבל למידע ששמעו באותה ישיבה, אף אחד לא פילל. "רבותי!" קרא ראש המודיעין, "בודאי ידוע לכם, כי פועלת הנקיון בשגרירות הגרמנית, הצליחה לרכז כמויות גדולות של מסמכים שהושלכו לאשפה. לאחר עבודת צורך מייגעת של הקרעים התברר, כי מקסימיליאן פון שוורצקופן – הקצין הגרמני המשמש כנספח הצבאי בשגרירות – עוסק בריגול. הוא מקבל מפעם לפעם מסמכים סודיים ביותר בדבר תוכניות ההגנה בצרפת. על פי החשד, קצין צרפתי בכיר העובד במטה הכללי – הוא זה שאחראי להעברת המסמכים לידי שוורצקופן". רחש עבר בין הקצינים הבכירים, הידיעה כי בוגד מצוי בקרבם הדהימו את כולם ועוררו את זעמם. ראש המודיעין השתיק את הנוכחים. "בידי מצוי מסמך שעליו מספר שורות בכתב ידו של הבוגד. כולי תקוה, כי הוא יהיה המפתח לפתרון התעלומה". הקצינים עיינו במסמך, אחד מהם קולונל בכיר בשם ארמאן די פאטי, אשר נהג להתרברב בפני חבריו כישוריו הגרפולוגיים, התבונן ארוכות בדף שלפניו, וקבע נחוצות כי כתב היד שייך לסרן אלפרד דרייפוס. "אני מוכן אפילו להשבע על כך בבית משפט!" אמר די פאטי בבטחה. סרן אלפרד דרייפוס, היה קצין יהודי ממשפחה מתבוללת, כל חייו ראה את עצמו צרפתי בן דת משה. דרייפוס הצעיר למד בבית ספר צבאי והצטרף לשירות הקבע של הצבא הצרפתי, כקצין הנדסה. בדרכו כקצין נתקל במכשולים שהועמדו בפניו על ידי מפקדיו וחברים אנטישמיים, אף על פי כן הצליח להגיע למטה הכללי. דרייפוס היה הקצין היהודי הראשון והיחיד ששירת במטה הכללי, הוא גם היה היהודי הראשון ששירת במטה הכללי, משום כך עורר עליו את חמתם ושנאתם של קצינים אחרים שקינאו בקצין הצעיר על הצלחתו במילוי תפקידו. האשמה הכבדה שהוטלה על כתפיו – נפלה בידיהם כפרי בשל, כהוכחה לצדקת טענותיהם כנגד אזרחי צרפת היהודים. דרייפוס נעצר, ונפתחה כנגדו חקירה ממשלתית, אשר בסופה הוגש כנגדו כתב אישום חמור באשמת ריגול. השמועה עשתה לה כנפיים ברחבי צרפת, ועצרות מחאה רבות נערכו כנגד דרייפוס. בעצם, לא רק כנגד דרייפוס – עובדת היותו יהודי הביאה להכללתם של כלל יהודי צרפת, כבוגדים במדינתם. קריאות בנוסח 'מוות לבוגד, הבוז ליהודים!' נשמעו בהם שוב ושוב. החוגים האנטישמיים זקפו את ראשם. גורלו של דרייפוס נחזק מראש על ידי ההמון המוסת, והוא נשא את תקוותו למשפט עצמו, שם קיווה שהאווירה הציבורית לא תחלחל לתוכו, והשופטים לא ידונו אותו לחובה על סמך ההוכחה הבודדת, חסרת הבסיס, של די פאטי, בדבר כתב ידו. יום המשפט הגיע, אולם בית המשפט היה מלא מפה לפה. סרן אלפרד דרייפוס ניצב על עומדו כנאשם בפרשת הריגול החמורה שהסעירה את צרפת, לצידו של סנגורו. עדים רבים עלו והעידו במשך ימים אחדים, חלקם הפלילו אותו, אך רובם העידו לטובתו. ביום האחרון של המשפט, נאם הסניגור במשך שלוש שעות, נאום מצויין בו הפריך את כל הטענות כנגד מרשו, אחת לאחת. השופטים יצאו להתיעצות אחרונה, ובאולם נותרו דרייפוס ופרקליטו ממתנים להחלטת השופטים המכונסים בחדרם. הם לא ידעו שבאותה שעה ממש נמצאים שם גם אנשי מחלקת המודיעין, ובידם מסמך נוסף שמקורו בשגרירות הגרמנית. במסמך מוזכר קצין צרפתי בשם ד. כמי שמעביר מידע לגרמנים. היתה זו 'ראיית זהב'. לשופטים כבר לא היה ספק – הקצין ד. זהו לבטח אלפרד דרייפוס. למען האמת, הכוונה היתה לפקיד בשם דובוא, אשר מכר לגרמנים תוכניות של ביצורי ערים. מגישי המסמך ידעו היטב כי לא מדובר בדרייפוס, ולמרות זאת הגישו אותו לבית המשפט במטרה להרשיעו. כעבור שעה קלה שבו השופטים לאולם בית המשפט, ופסקו פה אחד: "סרן אלפרד דרייפוס, הנך מורשע בעוון בגידה במולדת. אתה נידון למאסר עולם". המונים צבאו על פתח בית המשפט, ופתחו בקריאות שמחה: "מוות ליהודים!". דרייפוס עצמו זעק: "פשעי היחיד שנולדתי יהודי!". כמה ימים לאחר מכן, נשללו דרגותיו בטקס פומבי. חיילי צבא צרפת שברו את חרבו, לקול ההמון המריע ושואג ללא הרף קריאות כנגד דרייפוס, וכנגד אחיו היהודים. משם, הובל דרייפוס אל המבצר ב'אי השדים' בו צפוי היה לרצות את עונשו. תנאי מאסרו היו קשים במיוחד, הוא קיבל מזון דל ולא משיב, וסבל ממחלות קשות. הוא חש מבודד ומיואש, לא רק מתנאי כליאתו, אלא גם ובעיקר מהעובדה שהוא שהה שם, על אף היותו חף מפשע.

הפרשה קבלה תפנית כאשר כראש המודיעין הצרפתי התמנה קצין חדש בשם ז'ורז' פיקאר. הוא נחשף לראיות חדשות הקושרות קצין אחר בשם אסטרזאזי – לפרשת הריגול החמורה. הוא נכנס לעובי הפרשה, וגילה לתדהמתו כי הראיות שהביאו להרשעתו של דרייפוס הינן קלושות ביותר, ולמעשה אין כל מסמך מבוסס המצביע על אשמתו. הוא מיהר והודיע על כך למפקדו. הגנרל ידע כי פיקאר עשוי לגלות דברים שאינם רצויים כלל למטה הכללי, וכתגובה שלח אותו לתוניס - לשירות צבאי. מאוחר יותר אף נאסר באשמת הוצאת דיבה. המטה הכללי עשו הכל כדי לטיח את הפרשה, וכדי שלא להביא לזיכוי של דרייפוס. כך חשפו את פרצופם האמיתי – כאשר מטרתם אינה תפיסת הבוגד אלא הושבת דרייפוס ככלא, והרחקתו לצמיתות מהתפקיד הצבאי אליו הצליח להגיע – רק בשל היותו יהודי. בסופו של דבר דלף הסיפור והתפרסם בעיתונות הצרפתית. זעקה ציבורית התחוללה, מקצת מהציבור צידד בדרייפוס ואחרים התייצבו נגדו. העיתונאי אמיל זולא פרסם מאמר ארוך ומקיף שכותרתו 'אני מאשים', ובו הוא פירט את כל טענותיו כנגד העוולות הרבות שנעשו לדרייפוס. במאמרו קבע זולא כי דרייפוס זכאי, והטיל את האשמה להפללתו על שורה של אנשים מבכירי הצבא הצרפתי. לדרייפוס נערך משפט חוזר, אשר במהלכו התברר כי מסמכים שהביאו להרשעתו זויפו על ראשי הצבא. למרבה הפלא גם בסיומו של משפט זה נמצא דרייפוס אשם, אך הפעם הוחלט לחון אותו. רק מאוחר יותר, בשנת תרס"ו, 1906 למניינם, זוכה דרייפוס על ידי בית המשפט העליון מכל אשמה, ודרגתו הושבה אליו. האירועים שעברו על יהודי צרפת מאז משפט דרייפוס הוכיחו שוב, שמקורה של השנאה העצומה כלפי היהודים היא בהלכה שעשוי שונא ליעקב, וכל נסינות ההתקרבות לגויים רק מגבירות את השנאה. רצונם העז לראות את היהודים מוכנעים ושפלים, מביא אותם לטפול עליהם עלילות שווא, והכל כדי להצדיק כלפי חוץ את גילויי האנטישמיות שלהם כלפי העם היהודי. ומכאן תשובה לשאלתנו, על פי דרכו של הגאון רבי מרדכי גיפטר זצ"ל, ראש ישיבת טלז:

כאשר התכנסו המצרים לגזור גזרות קשות על כלל ישראל, הם חששו פן לא יתקבלו הדברים על לב העם המצרי. על כן בתחילה הבאישו את ריחם של ישראל, בהוצאת שם רע עליהם: 'וְהָיָה כִּי תִקְרָאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסַף גַּם הוּא עַל שְׂאֵינֵי וְנִלְחַם בָּנוּ וְעָלָה מִן הָאָרֶץ, וְרַק לְאַחַר שֶׁהִצְלִיחוּ בְּמִשְׁמַתָּם זֶה, כִּפִּי שְׂנֵאֲמֵר: וְיִקְצֹא מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' – אזי יכלו לגזור עליהם גזרות שיתקבלו על לב העם המצרי.

על כך אמר הכותב: 'יִרְעוּ אֶתְנוּ הַמְצָרִים' – הם הציגו אותנו בעיני העם המצרי כרעים, ורק בשל כך יכלו להצר לנו – 'וְיַעֲנוּנוּ'.

(מאוצרותיו של הרב מרדכי פרוינדליך זצ"ל)

פינת ההלכה

מהי המצוה שצריך להקפיד ולהדר בה ליל הסדר?

סיפר הגאון רבי שלום בן ציון פלמן זצוק"ל: ששנה אחת נכנס אברך אל מרן הקהלות יעקב זצוק"ל כמה ימים לפני ליל הסדר ושאל מהי המצוה שצריך להקפיד ולהדר בה ליל הסדר, והסטייפלר הוציא מארון הספרים רמב"ם זמנים שכתב בכל דור ודור חייב אדם להראות את עצמו כאילו הוא בעצמו יצא משעבוד מצרים וכו' אמר הקהלות יעקב זצוק"ל "דבר תורה מעות קונות, וכל המצוות שבלילה הזה אפשר ע"י ממון להדר בזה, אדם מוסיף וקונה מצות מהודרות יותר, יין מהודר, אבל את ההלכה הזו שחייב להראות את עצמו כאילו הוא בעצמו יצא משעבוד מצרים, אי אפשר לקנותו ע"י ממון, ואם האדם אינו מתבונן בזה, אינו יכול לקיימו, וזו המצוה שכל אחד צריך להכין את עצמו לקראת ליל הסדר". וכאשר האברך יצא מהחדר של הקהלות יעקב זצוק"ל, הוא שמע כיצד חוזר הקהלות יעקב בקול רם על דברי הרמב"ם כמה וכמה פעמים.

מֵהוּ הַצֵּיִר מִפֶּסַח עַיְנֵי אֶלְמָה, צֵיִרֹתוֹ אֵינָה כִּסְפָּה, וְאֵי צֵיִר מִחֵן?

תשובה על חידה פר"ש: בשתיים נאמרה לשון חליצה כאמור ברש"י על המילים "חלצו את האבנים" כתרומתו וכו', כמו וחלצה נעלו. תשובה לחידה: אש.

מרכז העיר: משפחת פלד לבר מצוה
מרכז העיר: משפחת דז'מיטרובסקי – רוב להולדת הבן הנכד
משפחת שיינברגר להולדת הבן
משפחת גור לבר מצוה
גני הדר-עמישב: משפחות דז'מיטרובסקי – רוב להולדת הבן הנכד
משפחת נוסבכר – אינגבר להכנס הבן לעול תורה ומצוות

פתרונות לחידות והודעות לשמחות ניתן לשלוח עד יום שני בפקס: 037608833 או למייל a7608833@gmail.com

היחידה לתרבות חרדית
מינהל שירותי קהילה

ברכת פסח כשר ושמחה לתושבי פתח תקווה

צוות היחידה לתרבות תורנית

חידה שבועית

מזל טוב